

**Genoveva FARCAS, Marcela GORGAN,
Daniela PALAGĂ, Elena TUDOSE**

ORTOGRAFIA PE ÎNȚELESUL ȘCOLARILOR

**Ghid pentru elevii
din învățământul primar**

Ediția a III-a revăzută și adăugită

POLIROM
2022

Cuprins

<i>Argument</i>	9
-----------------------	---

PARTEA ÎNTÂI
Secretul ortogramelor

S-A/SA	13
Fișă de lucru	15
Test	16
SAU/S-AU	17
Fișă de lucru	19
Test	20
IA/I-A	21
Fișă de lucru	24
Test	26
IAU/I-AU	27
Fișă de lucru	30
Test	32
NEAM/NE-AM	33
Fișă de lucru	35
Test	37
NEA/NE-A	38
Fișă de lucru	40
Test	42
MAI/M-AI	43
Fișă de lucru	45
Test	46
LA/L-A	47
Fișă de lucru	49
Test	50
MIA/MI-A	51
Fișă de lucru	53

MIE/MI-E și ȚIE/ȚI-E.....	54
Fișă de lucru	57
VIE/VI-E și VII/VI-I	59
Fișă de lucru	61
SĂI/SĂ-I	62
Fișă de lucru	64
CEAI/CE-AI/CE AI	65
Fișă de lucru	67
Test	68
DEA/DE A/DE-A.....	70
Fișă de lucru	72
DEAL/DE AL/DE-AL.....	73
Fișă de lucru	74
Test	76
COR/C-OR.....	77
CAȘ/C-AȘ.....	79
SAR/S-AR.....	81
CAR/C-AR.....	83
VAR/V-AR	85
Fișă de lucru	87
CAI/C-AI/C-A-I.....	89
MOI/M-OI.....	92
NAI/N-AI	94
NUL/NU-L	96
Fișă de lucru	98
Test	100
NUMI/NU-MI	101
TEI/TE-I.....	103
Fișă de lucru	105
AI/A-I.....	107
AL/A-L.....	109
Fișă de lucru	111
VA/V-A.....	112
Fișă de lucru 1	113
Fișă de lucru 2	114
Exerciții care conțin alte ortograme	115
Cuvinte care se scriu întotdeauna cu liniuță de unire.....	119
Texte propuse pentru transcrieri, dictări.....	120

CAPITOLUL 1

Scrierea cu <i>â</i> și <i>î</i>	133
Fișă de lucru	135
Litera <i>x</i>	136
Fișă de lucru	137
Scrierea cu <i>m</i> înainte de <i>p</i> și <i>b</i>	138
Fișă de lucru	140
Cuvinte care conțin consoane duble.....	142
Fișă de lucru	145
Cuvinte care conțin vocale duble	147
Fișă de lucru	149
Scrierea cuvintelor care conțin grupurile <i>oa</i> și <i>ua</i>	150
Scrierea cuvintelor care conțin grupurile <i>ia</i> și <i>ea</i>	152
Scrierea cuvintelor care conțin grupul <i>ie</i>	154
Scrierea cuvintelor care conțin grupurile <i>ioa</i> , <i>eoă</i> , <i>eau</i> , <i>iau</i>	156

CAPITOLUL 2

NICIUN/NICI UN/NICIO/NICI O	157
ALTĂDATĂ/ALTĂ DATĂ.....	159
ODATĂ/O DATĂ	161
DEODATĂ/DE O DATĂ.....	163
NICIODATĂ/NICI O DATĂ.....	165
CÂTEODATĂ/CÂTE O DATĂ.....	167
DEMULT/DE MULT	168
DECÂT/DE CÂT.....	171
ALTFEL/ALT FEL.....	173
DEFEL/DE FEL și DELOC/DE LOC.....	175
Fișă de lucru	177
NUMAI/NU MAI și NUMAIDECÂT/NUMAI DE CÂT.....	178
ORICARE/ORICINE/OARECARE/OARECINE	180
Alte construcții cu <i>ori</i> sau <i>oare</i>	182
BINEÎNȚELES/BINE ÎNȚELES.....	185
CUMINTE/CU MINTE	187

AUGUST/AU GUST.....	188
CUVÂNT/CU VÂNT.....	190
SĂ NU UITĂM!.....	191
TEST 1.....	195
TEST 2.....	197
TEST 3.....	199
TEST 4.....	201
TEST 5.....	203
NOUTĂȚI ȘI MODIFICĂRI ÎN EDIȚIA A TREIA A <i>DICȚIONARULUI ORTOGRAFIC, ORTOEPIC ȘI MORFOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE</i>	205
<i>Bibliografie</i>	207

PARTEA ÎNTÂI

Secretul ortogramelor

S-A/SA

I. Explicații

Se scrie *sa* într-un singur cuvânt atunci când acesta se poate înlocui cu *ei* sau *lui*.

Exemple: Cartea *sa* este nouă.
Cartea *ei* este nouă.
Cartea *lui* este nouă.

Se scrie *s-a* în două cuvinte (cu liniuță de unire) atunci când acestea, împreună cu cuvântul care urmează, exprimă o acțiune săvârșită de persoana despre care se vorbește.

Exemplu: Maria *s-a jucat* în parc.

↓
acțiune

II. Exerciții

1. Transcrie enunțurile următoare. Identifică și subliniază cuvintele *s-a* și *sa*, folosind culori diferite. Explică oral scrierea lor.

„Luna, lampă demodată
S-a oprit pe cerul mat.”

(Stelian Filip, *Pastel modern*)

„Din două baloane cumpărate celor doi copii, unul s-a spart.”

(Tudor Arghezi, *Două baloane*)

„Baruțu se apropie de sora sa.”

(Tudor Arghezi, *Cartea cu jucării*)

„Prâslea le povestește apoi istoria sa.”

(*Prâslea cel voinic și merele de aur*)

LIBRIS | **books**

2. Completează folosind cuvinte potrivite astfel încât să obții enunțuri scrise corect.

- ▶ Mama *s-a* .....
- ▶ Mama *sa* .....
- ▶ Jucăria *s-a* .....
- ▶ Jucăria *sa* .....

3. Completează enunțurile următoare folosind una dintre formele *sa/s-a*.

- ▶ Prietena ..... este din Brașov.
- ▶ Colegul meu ..... dus la teatru.
- ▶ Vecina ..... vine de la piață.
- ▶ Alina ..... supărat pe cățelul ei.

4. Taie cu o linie forma greșită.

- ▶ Livada *s-a/sa* este înflorită.
- ▶ Problema *sa/s-a* este rezolvată corect.
- ▶ Elevul *sa/s-a* încurcat la un exercițiu.
- ▶ Iepurele *sa/s-a* speriat de vulpe.

5. Selectează și scrie, din textele literare studiate, enunțuri care conțin cuvintele *sa* și *s-a*. Încercuiește aceste cuvinte cu o culoare diferită.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

6. Ce cuvinte *s-ar* potrivi în locul punctelor pentru ca propozițiile să fie scrise corect?

- ▶ Mama *s-a* .....
- ▶ Mama *sa* .....
- ▶ Haina *sa* .....
- ▶ Haina *s-a* .....

Fișă de lucru

1. Formulează câte două propoziții cu fiecare dintre cuvintele *sa* și *s-a*.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

2. Unește cu ajutorul săgeților cuvintele din cele trei coloane pentru a obține propoziții corecte.

Alina	sa	jucat în parc.
Haina Ioanei	s-a	însănătoșit.
Bunica lui Silviu		rupt.

3. Completează, după caz, cu *sa* sau *s-a*. Rescrie corect propozițiile.

mingea		ofilit
sora	sa	spart
floarea	s-a	spălat
mama		trezit

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

4. Integrează în enunțuri ambele forme *sa/s-a*, după modelul dat:

- ▶ Prietena *sa s-a* supărat.
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

Test

1. Transformă propozițiile date, după modelul următor:

acum

în trecut

▶ Sandra <i>se plimbă</i> .	→	▶ Sandra <i>s-a plimbat</i> .
▶ Ștefan <i>se antrenează</i> .	→	▶ .....
▶ Corina <i>se îmbracă</i> .	→	▶ .....
▶ Alice <i>se joacă</i> .	→	▶ .....
▶ Natalia <i>se trezește</i> .	→	▶ .....

2. Înlocuiește varianta corectă, apoi rescrie propozițiile.

- ▶ Denis *sa/s-a* întâlnit cu prietena *s-a/sa*.
- ▶ Teodora *s-a/sa* antrenat cu colega *sa/s-a*.
- ▶ Andreea *s-a/sa* plimbat cu bunica *sa/s-a*.
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

3. Adaugă cuvinte potrivite fiecărei coloane:

<i>s-a</i>	.....	<i>sa</i>
<i>s-a</i>	.....	<i>sa</i>
<i>s-a</i>	.....	<i>sa</i>
<i>s-a</i>	.....	<i>sa</i>

4. Încercuiește, din textele următoare, perechile de cuvinte care conțin *sa* ori *s-a*. Formulează oral propoziții cu perechile de cuvinte extrase.

„Sultanul turcilor *s-a* supărat. Cuza nu *s-a* lăsat. S-a înfățișat înaintea sultanului, salutând militărește.”

(Dumitru Almaș, *Cuza-Vodă și Sultanul*)

„Mâna *sa* m-a legănat,
Vocea *sa* m-a alintat.”

(Otilia Cazimir, *Vis de copil*)

SAU/S-AU

I. Explicații

Se scrie *sau* într-un singur cuvânt (fără liniuță de unire) atunci când acesta se poate înlocui cu *ori*.

Exemple: Azi voi mânca mere *sau* banane. → Azi voi mânca mere *ori* banane.

Se scrie *s-au* în două cuvinte (cu liniuță de unire) atunci când acestea, împreună cu cuvântul care urmează, exprimă o acțiune.

Exemple: Copiii *s-au jucat* în parc. → acțiune
Părinții *s-au întors* de la serviciu. → acțiune

II. Exerciții

1. Transcrie enunțurile următoare și subliniază cuvintele *sau*, respectiv *s-au*. Explică oral scrierea lor, ajutându-te de explicațiile de mai sus.

„S-au oprit toate păsările, cu capul întors spre cer.”

(Emil Gârleanu, *Pagini alese*)

„Dar câte o căprioară sau un cerb frumos îi arătau voinicului drumul.”

(Victor Eftimiu, *Povestea lui Moș Cocoș-Cocoloș*)

2. Indică prin săgeți forma corectă pentru fiecare enunț.

Dora și Delia	împăcat.		<i>sau</i>
Voi pleca la mare cu Dora	cu Delia.		<i>s-au</i>

3. Marchează cu *C* (corect) și *G* (greșit) în casete, după ce ai citit cu atenție propozițiile următoare:

▶ Iepurele și ariciul *sau* împrietenit.

▶ Iepurele și ariciul *s-au* împrietenit.

- ▶ În vacanță voi merge la mare *sau* la munte.
- ▶ În vacanță voi merge la mare *s-au* la munte.

4. Completează propozițiile din textul de mai jos cu una dintre formele *sau/s-au*:

În vacanță, colegii mei ..... dus în excursie la munte ..... la mare. Ei ..... cățarat pe stânci pentru a culege fragi ..... mure. La mare ..... jucat în nisip ..... în apă.

5. Scrie și tu trei exemple în care să folosești formele *sau/s-au* în același enunț.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

6. Integrează în enunțuri proprii cuvintele *sa*, *s-a*, *s-au*, *sau*. Citește mai întâi explicațiile pentru scrierea lor corectă.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

7. Dictare.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Fișă de lucru

1. Potrivește cuvintele date, după înțeles, la una dintre cele două grupe: mere ori pere, plimbat, cărți ori caiete, albe ori negre, întors, supărat.

s-au ..... *sau* .....
s-au ..... *sau* .....
s-au ..... *sau* .....

2. Completează spațiile punctate cu *sau* ori *s-au*.

- ▶ Răzvan și Andreea ..... întâlnit în parc.
- ▶ Răzvan ..... Andreea s-a jucat în parc.
- ▶ Vlad și Bogdan ..... plimbat pe alei.
- ▶ Vlad ..... Bogdan s-a plimbat pe alei.

3. Transformă propozițiile după modelul dat:

<i>azi</i>	<i>în trecut</i>
▶ Copiii <i>se joacă</i> în curte	→ Copiii <i>s-au jucat</i> în curte.
▶ Părinții <i>se duc</i> la serviciu.	→ .....
▶ Prietenii mei <i>se grăbesc</i> .	→ .....
▶ Vecinii noștri <i>se trezesc</i> devreme.	→ .....

4. Completează spațiile punctate, astfel încât enunțurile obținute să fie corecte.

- ▶ Elevii *s-au* .....
- ▶ Elevii *sau* .....
- ▶ Bunicii *s-au* .....
- ▶ Bunicii *sau* .....

5. Marchează cu *x* propozițiile scrise corect:

- ▶ Sabin și Catinca *sa-u* ajutat la teme.
- ▶ Lupii *s-au* învățat pe lângă stână.
- ▶ Culegi din grădină crizanteme *sau* trandafiri?
- ▶ Voi colora o frunză *s-au* o floare.

Test

1. Completează textele următoare, după caz, cu *sau* ori *s-au*.

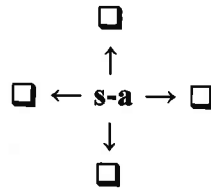
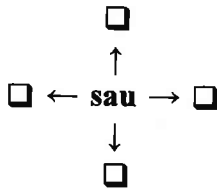
„În cinstea oaspetelui s-a dat o serbare la care ..... cântat cântece românești.”

(Dumitru Almaș, *Cuza-Vodă și Sultanul*)

„Ca să ajungi la Marele Alfabet,
Trebuie să vrei să spui ceva,
Despre vară ..... despre copii
Și cuvintele tale ..... făcut poezii.”

(Marcela Peneș, *La Marele Alfabet*)

2. Completează casetele folosind cuvintele potrivite:

3. Aduagă cuvintelor date, după caz, una dintre formele *sau/s-au*.

mama ..... bunica
 ..... certat
 ..... oprit

roșii ..... galbene
 jucării ..... rechizite
 una ..... două ..... trei

4. Integrează în enunțuri proprii grupurile de cuvinte obținute la exercițiul anterior.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

IA/I-A

I. Explicații

Se scrie *ia* într-un singur cuvânt (fără liniuță de unire) atunci când are înțelesul de:

ia → a lua, a cumpăra, a te servi

ia! → a atrage atenția cuiva asupra unui lucru, înlocuindu-se cu: „Atenție!”, „Fii atent!”.

Exemple: a) Ana *ia* cartea de pe masă. → Ana *a luat* cartea de masă.
Bunica *ia* fructe din piață. → Bunica *cumpără* fructe din piață.

Ia bomboane, Daniela! → *Servește-te* cu bomboane, Daniela!

b) *Ia*, bate vântul! → Fii atent, bate vântul!

Se scrie *i-a* în două cuvinte (cu liniuță de unire) atunci când cuvântul *a* (din grupul *i-a*), împreună cu cel care urmează, exprimă o acțiune realizată de persoana despre care se vorbește în acea propoziție. Cuvântul *i* reprezintă persoana sau persoanele care beneficiază de acțiune.

Exemple:

